

Politický kontext

Podľa Deklarácie OSN o odstránení násilia páchaného na ženách (1993) sa pod násilím páchaným na ženách rozumie „akýkoľvek čin rodovo podmieneného násilia, ktorý má alebo môže mať za následok fyzickú, sexuálnu alebo psychickú ujmu alebo utrpenie žien“. Všetky formy násilia páchaného na ženách závažným spôsobom porušujú a poškodzujú ľudské práva žien, konkrétne základné právo na život, bezpečnosť, slobodu, dôstojnosť a telesnú a duševnú integritu, alebo znevažujú ženám tieto práva využívať – a preto vlády nemôžu ignorovať žiadnu formu násilia.

Rada Európskej únie prijala tri súbory záverov

- V roku 2010 Rada zdôraznila potrebu posilniť zber údajov o výskyte násilia páchaného na ženách a dievčatách.
- V roku 2012 Rada vyzvala členské štáty, aby „aby sa podporné služby pre obeť násilia poskytovali vo vhodnom rozsahu a aby sa pri nich uplatňovalo hľadisko rodovej rovnosti“ a vyzvala a požiadala Komisiu, aby zväčšila ďalšie právne nástroje a pripravila európsku stratégiu na elimináciu rodovo podmieneného násilia.
- V roku 2014 Rada vyzvala členské štáty, aby sa zaoberali nedostatočným oznamovaním násilia, zlepšením prístupu k podporným službám a nastavením primeraného a udržateľného financovania aktivít na elimináciu rodovo podmieneného násilia a mrženia ženských pohlavných orgánov.

Smernica o minimálnych normách v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov (2012/29/EÚ)

- Uznáva násilie páchané na ženách ako rodovo podmienené násilie a zdôrazňuje potrebu špecializovaných služieb pre zraniteľné skupiny obetí, ako napríklad ženy, ktoré sú obeťmi sexuálneho násilia.

Smernica o európskom ochrannom príkaze v oblasti správneho, občianskeho a trestného práva

- Zaisťuje, aby bezpečnostné a ochranné príkazy vydané v jednom členskom štáte EÚ mohli byť uznané v celej EÚ. Ženy, ktoré zažili domáce násilie, sú chránené pred jeho páchatelmi, keď cestujú alebo sa presťahujú kamkoľvek v rámci EÚ.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 606/2013 o vzájomnom uznávaní ochranných opatrení v občianskych veciach

- Financovala viaceré európske projekty zamerané na odstránenie násilia páchaného na ženách v rámci programu Daphne III a programu PROGRESS a bude pokračovať prostredníctvom programu Práva, rovnosť a občianstvo doplneného o finančné prostriedky z programu Spravodlivosť.
- Dôstojnosť, integrita a ukončenie rodovo podmieneného násilia je prioritnou oblasťou Stratégie rovnosti žien a mužov 2010 – 2015 vydané Komisiou.
- V roku 2013 Komisia vydala oznámenie týkajúce sa odstránenia mrženia ženských pohlavných orgánov a oznámila v tejto súvislosti rad aktivít a členské štáty vyzvala na prijatie konkrétnych opatrení.

Strategické ciele Pekinskej akčnej platformy a ukazovatele EÚ

- D.1.** Prijatť ucelené opatrenia na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách.
- D.2.** Skúmať príčiny a dôsledky násilia páchaného na ženách a účinnosť preventívnych opatrení.
- D.3.** Eliminovať obchodovanie so ženami a pomáhať obeť násilia v dôsledku prostitúcie a obchodovania s ľuďmi.

Rada EÚ schválila súbor ukazovateľov v tejto oblasti, ktorý navrhlo španielske a dánske predsedníctvo v roku 2002 a írské predsedníctvo v roku 2004. V roku 2012 cyperské predsedníctvo preskúmalo ukazovateľ týkajúci sa podpory obetí. V súčasnosti existuje v tejto oblasti 10 ukazovateľov, ktoré sa týkajú najmä domáceho násilia páchaného na ženách a/alebo násilia zo strany intímneho partnera, ako aj sexuálneho obťažovania na pracovisku.

Najnovšie údaje a informácie o týchto ukazovateľoch poskytuje databáza Women and men in the EU – facts and figures (Ženy a muži v EÚ – fakty a čísla) vypracovaná Európskym inštitútom pre rodovú rovnosť. Je k dispozícii na: <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>.

Zistenia vyplývajúce z celoeurópskych údajov

Rodovo podmienenému násiliu sa v členských štátoch venuje čoraz väčšia pozornosť

Od poslednej súhrnnej revízie cieľov Pekinskej akčnej platformy v rámci EÚ členské štáty dosiahli v oblasti rodovo podmieneného násilia významný pokrok z hľadiska prijímania nových právnych predpisov a prípravy a vykonávania nových opatrení zameraných na riešenie rôznych foriem násilia. Niektoré členské štáty prijali opatrenia na zavedenie definícií rodovo podmieneného násilia a násilia zo strany intímneho partnera v trestnom práve.

V posledných piatich rokoch sa v EÚ dosiahla jasná zhoda na tom, že je potrebné prijať a realizovať národné akčné plány na ukončenie násilia páchaného na ženách a väčšina členských štátov takéto plány aj prijala. Väčšina národných akčných plánov a stratégií je zameraná na riešenie domáceho násilia, ako aj iných foriem fyzického násilia, sexuálneho násilia, psychického násilia, prenasledovania, mrzačenia ženských pohlavných orgánov, vraždenia žien a sexuálneho obťažovania na pracovisku.

Nedostatok špecializovanej podpory pre ženy, ktoré boli vystavené násiliu

Podporné služby pre ženy nielenže poskytujú podporu jednotlivým ženám, ale zohrávajú tiež významnú úlohu pri zvyšovaní informovanosti a zmene postojov v spoločnosti. V roku 2012 prevádzkovalo 17 členských štátov národnú linku pomoci a 25 členských štátov poskytovalo špecializované ženské bezpečné domy.

V období rokov 2012 – 2013 došlo k určitým pozitívnym zmenám – v rámci EÚ sa otvárali nové bezpečné domy. No takmer

vo všetkých národných správach o plnení záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien sa uvádzalo, že finančné prostriedky na špecializované služby pre ženy sa znížili, boli nedostatočné alebo neudržateľné. Financovanie na zabezpečenie kvalitných a udržateľných služieb pre ženy ešte nie je zavedené v celej EÚ, pritom je však veľmi potrebné.

Systémy zdravotnej starostlivosti sa násilím páchaným na ženách zaoberajú čoraz častejšie

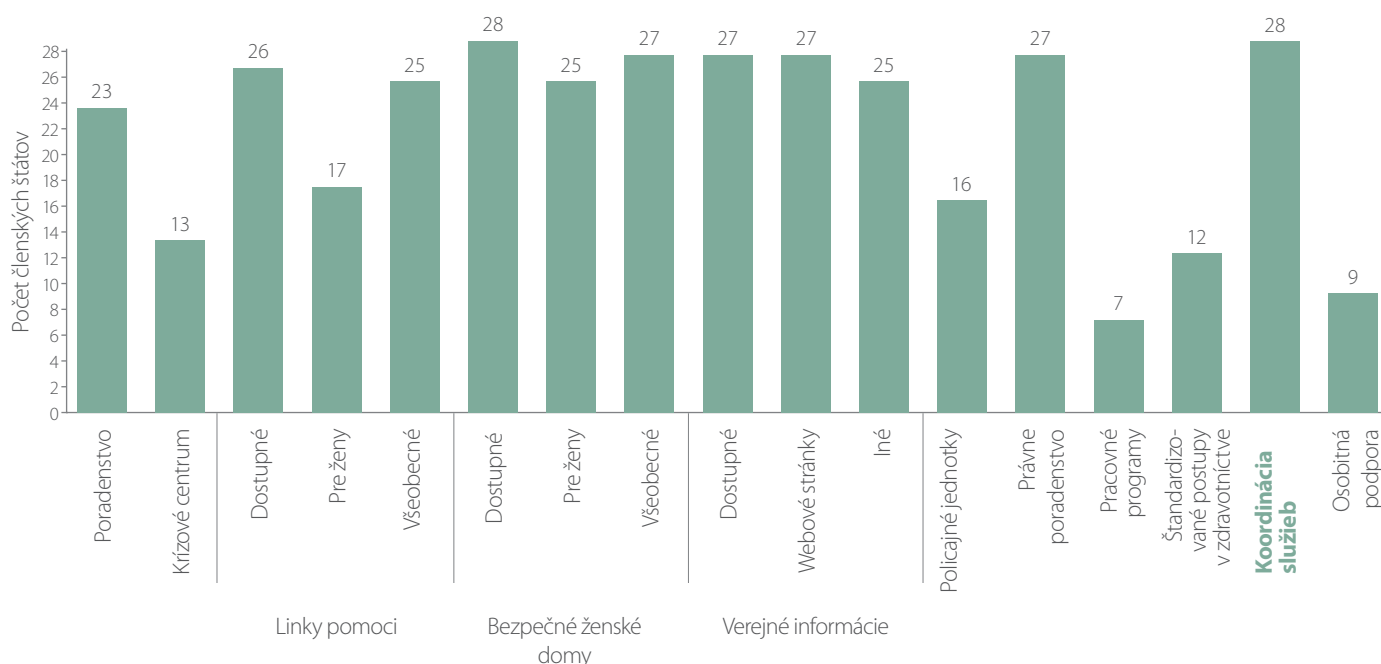
V posledných piatich rokoch došlo v EÚ k širokému pochoopeniu potreby účinne reagovať na násilie páchané na ženách v oblasti zdravotnej starostlivosti. Túto potrebu potvrdil aj prieskum Agentúry pre základné práva (FRA), v ktorom sa uvádza, že väčšina žien vystavených násiliu hľadá spočiatku pomoc práve v zariadeniach zdravotnej starostlivosti. Okrem vzdelávania sú pre prácu zdravotníckeho personálu zásadné aj metodiky a štandardizované postupy, ktoré obsahujú informácie o možnostiach ďalšej pomoci. Informovanie o možnostiach ďalšej pomoci nevyhnutne predpokladá existenciu strediska služieb obetiam násilia páchaného na ženách, ktorá bude kontinuálna a dlhodobá. V súčasnosti má takéto štandardizované postupy zavedených len 12 členských štátov.

Členské štáty podporujú prácu zameranú na zlepšenie dostupnosti, kvality a porovnateľnosti údajov o násilí páchanom na ženách

V rokoch 2000 až 2014 všetky členské štáty EÚ uskutočnili minimálne jeden prieskum výskytu násilia páchaného na ženách. Zdroje administratívnych údajov o jednotlivých formách násilia páchaného na ženách má zvyčajne k dispozícii polícia, ďalej súdnictvo (súdna štatistika) a ďalšie sektory (zdravotníctvo, sociálne služby).

Uverejnením celoeurópskeho prieskumu o výskyte násilia páchaného na ženách Agentúrou pre základné práva v roku

ŠPECIALIZOVANÉ SLUŽBY PRE ŽENY, KTORÉ BOLI OBEŤAMI NÁSILIA V EÚ-28, PODĽA TYPU SLUŽIEB, 2012

Zdroj: EIGE, Násilie páchané na ženách – Podpora obetí, 2012.

2014 sa dosiahol hlavný medzník pri odhadovaní výskytu násilia páchaného na ženách v EÚ. Z výsledkov prieskumu vyplýva, že nejakú formu fyzického a/alebo sexuálneho násilia zažila jedna z troch žien v EÚ od veku 15 rokov, čo predstavuje 62 miliónov žien. Od dovŕšenia 15 rokov zažila nejakú formu sexuálneho násilia jedna z 10 žien a bola znásilnená jedna z 20 žien.

Rastie pochopenie významu programov pre páchatel'ov

V Istanbulskej dohovore (článok 16) sa požaduje príprava programov pre páchatel'ov násilia na ženách zameraných na to, aby si osvojili nenásilné správanie v medziľudských vzťahoch s cieľom predchádzania ďalšiemu násiliu a zmeny násilných modelov správania sa. Väčšina členských štátov

ponúka programy pre páchatel'ov, ktoré sa zameriavajú zväčša na psychologické alebo psychiatrické liečenie, poradenstvo a terapiu.

Vzdelávanie pre odborníkov a odborníčky je dostupnejšie

Pre účinnú podporu žien vystavených násiliu a realizáciu existujúcich opatrení je potrebné začleniť problematiku násilia páchaného na ženách do základného vzdelávania odbornej obce a tiež pre ňu pripraviť jasné politické východiská a metodiky. Aj keď väčšina členských štátov uznala význam vzdelávania, len málo z nich financuje pravidelné vzdelávanie v tejto oblasti. Na vzdelávaní sa výraznou mierou podieľajú mimovládne organizácie, niekedy bez finančných prostriedkov vyčlenených na ich prácu.

Zistenia z práce EIGE v oblasti osvedčených postupov

Špecializované vzdelávanie o domácom násilí pre nové luxemburské policajné sily

V roku 2003 Luxembursko prijalo zákon o domácom násilí, ktorý obsahuje oprávnenie vykázať páchatel'a zo spoločného obydlika. Na základe tohto zákona bol tiež zriadený Výbor pre spoluprácu profesionálov a profesionálok pri eliminácii násilia, ktorý spája zainteresované subjekty (ministerstvá, súdnictvo, políciu a mimovládne organizácie pracujúce v oblasti domáceho násilia). Mimovládne organizácie v spolupráci s luxemburskou políciou zostavili špeciálny vzdelávací modul pre nové policajné sily a začlenili ho do ich základného vzdelávania. S nástrojmi modulu sa v rámci profesijného vzdelávania zoznámili aj ďalší zamestnanci a zamestnankyne polície – naučili sa napr. postup písania správy pre prokuratúru alebo postup ďalšieho informovania obetí i páchatel'ov. V roku 2004 sa uskutočnilo 36 týždenných vzdelávacích kurzov, ktorých sa v 20-až 30-členných skupinách zúčastnilo spolu približne 1 tisíc policajtiiek a policajtov. Odvtedy sa každoročne organizuje kurz pre 60 osôb pracujúcich v polícii.

Školenie CAADA IDVA v Spojenom kráľovstve

Konzorcium organizácií Co-ordinated Action Against Domestic Abuse (CAADA, dnes SafeLives) vytvorila vzdelávací kurz na zvýšenie kvalifikácie nezávislého poradenského personálu v oblasti domáceho násilia (IDVA), ktorý pracuje s najohrozenejšími obeťami násilia. Tento kvalifikačný kurz podporuje Ministerstvo vnútra Spojeného kráľovstva a je akreditovaný u Open College Network (OCN) ako kurz tretej úrovne (pričom štvrtá úroveň je najvyššia). Od roku 2005 CAADA vyškolila viac ako 1 700 nezávislých poradcov a poradkýň v oblasti domáceho násilia a vybavila ich zručnosťami pre vytvorenie bezpečia pre obeť domáceho násilia a ich deti. Vzdelávací kurz trvá 14 dní a je organizovaný do piatich blokov. Odbornému personálu poskytuje možnosť zostaviť si sadu základných nástrojov pre svoju prácu, ako napr. motivačný rozhovor, aplikovanie fáz zmeny, aktívne počúvanie, nácvik asertivity, vyjednávania a prosociálneho správania. Podľa správy A place of greater safety vydanéj v roku 2012 konzorciom CAADA 63 % obetí uviedlo, že po intervencii nezávislej poradkyne či poradcu v oblasti domáceho násilia sa násilie zastavilo a 71 % obetí uviedlo, že sa po intervencii cítili bezpečnejšie. K najcitlivejším zmenám došlo v prípadoch sexuálneho zneužívania. Obeť po poradenskej intervencii zaznamenali aj zlepšenie svojho celkového stavu a pocitu pohody: 69 % uviedlo, že sa zlepšila kvalita ich života a 77 % bolo presvedčených o tom, že vedia, ako sa k pomoci dostať v budúcnosti.

POKROKY A PREKÁŽKY V OBLASTI D: NÁSILIE PÁCHANÉ NA ŽENÁCH

POKROKY

- V posledných rokoch dochádza k zvýšenému zviditeľňovaniu násilia páchaného na ženách.
- Zhromažďujú sa nové výskumné výsledky a nové údaje o násilí páchanom na ženách.
- Členské štáty prijali opatrenia na posilnenie právneho a inštitucionálneho rámca pre boj proti násiliu páchanému na ženách.
- Na účely boja proti násiliu páchanému na ženách možno vychádzať z existujúcich opatrení a činností a zlepšovať ich s cieľom splniť minimálne štandardy v rámci EÚ.

PREKÁŽKY

- Násilie páchané na ženách je rozsiahlym a zložitým problémom: na boj proti nemu je potrebná značná politická vôľa aj značný objem financovania.
- V správach o plnení záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien sa uvádza, že finančné prostriedky na špecializované služby pre ženy sa zmenšili.
- Špecializovaná podpora pre ženy, ktoré boli vystavené násiliu, je stále nedostatočná.

Ako ďalej v EÚ

- Aby bolo možné stavať na existujúcich opatreniach a činnostiach na boj proti násiliu páchanému na ženách a zlepšovať ich spôsobom, ktorý bude spĺňať minimálne štandardy podpory pre ženy, ktoré boli vystavené násiliu vo všetkých členských štátoch, je potrebné zaistiť značnú politickú vôľu aj značný objem financovania.
- Pre monitorovanie a realizáciu procesov týkajúcich sa násilia páchaného na ženách je zásadný zber údajov o výskyte násilia aj administratívnych údajov primeranej kvality.
- Bolo by potrebné zaoberať sa priamymi formami násilia páchaného na ženách v spojení s normami, postojmi a stereotypmi (ktorých následkom sú nepriame formy násilia), ktoré podporujú násilie páchané na ženách a rodovú nerovnosť vo všeobecnosti.
- Boj proti násiliu páchanému na ženách nemôže byť účinný bez zapojenia a účasti mužov. Keďže problematika rodovo podmieneného násilia vychádza z patriarchálnej kultúry, konštrukcie hegemonickéj mužskosti a rodových noriem, dá sa riešiť len s účasťou mužov a kritickým hodnotením patriarchálnych štruktúr a hegemonickéj mužskosti.

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE)

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (European Institute for Gender Equality, EIGE) je centrom, ktoré zhromažďuje a vytvára poznatky o rodovej rovnosti v Európskej únii. EIGE poskytuje podporu tvorkyniam a tvorcom politik a všetkým príslušným inštitúciám v ich úsilí o to, aby sa rovnosť medzi ženami a mužmi stala skutočnosťou všetkých Európaniek a Európanov aj ďalších ľudí. Poskytuje im špecializované odborné znalosti a porovnateľné a spoľahlivé údaje o rodovej rovnosti v Európe.

Viac informácií nájdete na: <http://eige.europa.eu>.

Informačné a dokumentačné centrum (Resource and Documentation Centre, RDC) Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť je inovatívnym a praktickým nástrojom, ktorý slúži ako pomôcka pri vyhľadávaní kľúčových dokumentov a zdrojov údajov o rodovej rovnosti, uľahčuje výmenu poznatkov medzi všetkými záujemcami a záujemkyňami o politiku a prax rodovej rovnosti a ponúka aj online priestor na diskusiu v tejto oblasti.

Viac informácií nájdete na: <http://eige.europa.eu/content/rdc>.

Kontakt

European Institute for Gender Equality
(Európsky inštitút pre rodovú rovnosť)
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITVA
Tel. +370 5 215 7444, +370 5 215 7400

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9218-650-0

doi:10.2839/494542

MH-04-15-022-SK-C